

Výsledky za třicet let výběrného hospodaření :

- lesní porosty jsou již výrazně výškově diferencované, bez ostrých porostních stěn a tím i stabilnější a odolnější proti nepříznivým vlivům
- pestrá (výšková i plošná) struktura porostů přispívá i k tvorbě a udržení vhodného mikroklimatu a vyzrávání humusu
- za těchto podmínek přirozená obnova tvoří již podstatnou část (přes 90%) nové generace lesa, a to již v druhové skladbě blíží cílovému stavu
- přirozené procesy se uplatňují autoredukci počtu jedinců i v průběhu dalšího vývoje porostů a výrazným podílem nahrazují umělé provádění výchovných zásahů (prořezávek a probírek)
- celkový rozsah potřebných uměle prováděných pěstebních činností se již výrazně zmenšil a snížil tím náklady na pěstební činnost o plných 70%
- produkční schopnost (přírůst) a tím i těžební možnosti dřeva se zvýšily o 18%
- těžební činnost je sice o 8% finančně nákladnější, ale přesto je celkový ekonomický efekt hospodaření na Klokočné zlepšený v dlouhodobém průměru o 11%
- zvýšení ekologické hodnoty takto obhospodařovaného lesa, jako nejcenějšího ekosystému v krajině a plnění všech jeho dalších mimoprodukčních funkcí, je výrazné a nepochybné.

Uvedené výsledky jsou důkazem, že ekologie a ekonomika v lesním hospodářství nejsou při takovémto způsobu péče o les navzájem se vylučujícími hodnotami.

Vodohospodářská, estetická a rekreační funkce lesa na Klokočné patří, spolu s produkcí dřeva, k nejvýznamnějším

Dosavadní třicetileté výsledky DO Klokočné tak prokazují, že příroda takovouto „spolupráci“ s člověkem bere, reaguje na ni pozitivně a je tedy jen na nás a naší zodpovědnosti, jak s tímto poznatkem naložíme.

Klokočná 2011 - celostátní seminář

Popis polohopisného plánu: „Demonstrační objekt Klokočná leží v sousedství města Říčany ve Středočeském kraji, cca 15 km od Prahy mezi dálnicí D1 a silnicí Praha – Kutná Hora“

K třicátému výročí DO Klokočná vydal: s. p. Lesy České republiky

Text a foto: Vladislav Ferkl

Na Klokočné v roce 2019

Ministerstvo životního prostředí České republiky,
Lesy České republiky, s.p.,
Fakulta lesnická a dřevařská České zemědělské univerzity
v Praze, Středočeský kraj

Klokočná

demonstrační objekt přírodě bližšího,
výběrného způsobu obhospodařování lesů

1. Současná situace a problémy našich lesů

Lesy na území našeho státu byly a z větší části dosud jsou, již přibližně třetí století obhospodařovány na principu stejnověkových, monokulturních porostů. V této struktuře věkového uspořádání jsou porosty uměle obhospodařovány od zalesnění vykácených holin, přes systém prořezávek a probírek až do dovršení mýtného věku. Mýtný porost je pak na soustředěných plochách (přibližně ve stoletých cyklech) opětně kácen a plocha připravována k novému zalesnění. Celý cyklus je v podstatě obdobou zemědělské výroby, samozřejmě s podstatně delší výrobní dobou a bez jakéhokoliv umělého doplňování živin v půdě (přihnojování).

Problémy, které tento výrobní proces v našich, produkčně využívaných lesích v poslední době působí, vyvolávají nezbytnou potřebu provedení zásadních změn v jejich obhospodařování. Potvrzují, ač si to chceme či nechceme připustit a hlavně respektovat, že les není normální podnikatelské prostředí s možnou koncentrací na momentální hospodářský efekt. Ale naopak citlivý a složitý systém živé přírody, jejíž zodpovědné obhospodařování je založeno na mezigenerační zodpovědnosti, kdy úsilí a výsledek práce jedné generace je hodnotou a efektem pro jejich potomky. Současný špatný a dále se rychle zhoršující stav lesních porostů dokládá, že dosud uplatňovaný způsob „lesní výroby“, za přispění měnících se klimatických podmínek, naráží na možnosti svého dalšího použití.

Dosud uplatňovaný systém hospodaření podle věkových tříd charakterizují stejnověké, nediferencované porosty, kde jsou přírodní procesy plně podřízeny „režimu lesní výroby“

2. Nezbytnost změn v obhospodařování lesů

Jeden z mála názorů, na kterém se při hledání změny v péči o ohrožené lesní porosty odborníci shodnou, je **uplatnění ekologičtějších přístupů v celém procesu jejich obhospodařování**.

Bohužel na konkrétním způsobu a hlavně míře nezbytných změn, které si náprava současné špatné situace v lesích a jejich obhospodařování vyžádá, již shoda nepadá.

Měli bychom si uvědomit, že jen dílčí, kosmetické úpravy ve způsobu péče k nápravě současného špatného stavu našich lesů již nestačí. Nebude-li nadále vůle k prosazení zásadních změn, prosadí si je zřejmě příroda sama. Způsob a následky si lze jen těžko představit.

3. V čem spočívá nepasečné, výběrné hospodaření

Jednou z možných alternativ k nápravě současného špatného stavu našich lesů je uplatnění přírodě bližšího – výběrného způsobu hospodaření. Jeho **základním rysem je podpora a využívání přírodních procesů a to jak při obnově, tak v celém dalším vývoji lesa**. Umělými zásahy jsou, v případě potřeby, prováděny jen činnosti k usměrňování či doplňování přirozeného vývoje a dále sklizeň (těžba) vyprodukované dřevní hmoty.

Cílem je, aby porosty při zachování produkčních schopností, vytvářely bohatě výškově členěnou strukturu v optimální druhové skladbě dřevin a po ukončení přestavby na výběrný způsob hospodaření tvořily uzavřený, nepřetržitý vývojový proces, který nebude přerušován holosečnými těžbami.

Výsledkem výběrného způsobu hospodaření je výškově i druhově pestrá porostní struktura

4. Význam demonstračního objektu Klokočná

Demonstrační objekt Klokočná je komplex 400 ha lesa ve správě státního podniku Lesy České republiky (Lesní závod Konopiště, polesí Komorní Hrádek). Od r. 1990 je obhospodařován přírodě bližším, výběrným způsobem hospodaření s maximálním uplatňováním přírodních procesů a to při plném produkčním využívání lesních porostů a za zcela běžných provozních a ekonomických podmínek Lesů České republiky s. p.

Slouží k ověření výhod a možností provozního uplatnění takového ekologického pojetí péče o les v podmínkách plně hospodářsky a rekreačně využívaných lesů středních poloh.

V provozní praxi je v ČR velmi málo příležitostí k získání informací o zkušenostech ze systematického uplatňování a vyhodnocování konkrétních údajů z takto obhospodařovaných lesů.

Klokočná je v tomto směru výjimečný objekt s dlouholetou vývojovou řadou výsledků z hospodaření i stavu lesa.

Oficiálního uznání se dostalo demonstračnímu objektu v roce 2006, kdy byla mezi LČR s.p., MŽP ČR, ČZU Fakultou lesnickou a dřevařskou a Středočeským krajem, uzavřena „**Dohoda o spolupráci při zřízení demonstračního objektu Klokočná a jeho využívání**“. Dnes už jsou tyto lesy zařazeny ve smyslu § 8, zák. č. 289/1995 Sb. o lesích, do kategorie lesů zvláštního určení pro potřebu výzkumu a výuky.

Přírodě bližší, výběrné obhospodařování lesa na Klokočné se během tří desetiletí stalo zdrojem poučení a poznání jiného, ekologičtějšího způsobu péče o les. Je místem mnoha odborných exkurzí a tradičních celostátních seminářů, konaných každých 5 let. Demonstrační objekt Klokočná je využíván i k praktickým ukázkám a cvičením studentů středních i vysokých lesnických škol, i jako téma jejich diplomových a dizertačních prací.

5. Může být „Klokočná“ alternativou pro kulturní lesy 21. století?

Na Klokočné už 30 let nebyla vykáčena jediná holina. Až na výjimky probíhá zalesňování „přirozenou obnovou“ tj. náletem semen z matečních stromů, což mimo jiné výrazně zvyšuje i jejich genetickou hodnotu. Umělou výsadbou jsou v přechodném období dosazovány jen dřeviny, které v horních patrech porostů chybí a nemohou se proto přirozeně obnovovat (buk, jedle).

Těžba dřeva není prováděna na holinách, ale opakovaným výběrem stromů po celé ploše porostu. Nová generace stromků tak vyrůstá pod vyspělým porostem a jejich vývoj je usměrňován pomocí regulace přístupu světla pronikajícího horními patry.

Jednotlivé porosty jsou v současné době v různém stádiu přestavby na výběrný způsob hospodaření. Ve většině porostů byly již provedeny 3 – 4 výběrné těžební zásahy, vytvářející horizontálně i vertikálně členěnou strukturu. Pod rozvolněnou horní etáží se úspěšně vyvíjí spodní i střední etáž. Přitom spodní etáž, vyrůstající převážně z přirozeného zmlazení, je již tvořena druhovou skladbou dřevin sledující dosažení výhledového cíle. Pozvolna se vytvářející střední etáž je ve svém vývoji ovlivňována jednak přirozenou redukcí počtu odrůstajících jedinců a jednak zásahy hospodáře ve prospěch požadované druhové porostní skladby.

V holinami nenarušovaném mikroklimatu a pod ochranou horní porostní etáže, se daří přirozené obnově klimaxových dřevin (na snímku úspěšně odrůstající přirozené zmlazení jedle)

6. Výsledek výběrného hospodaření na Klokočné

I když 30 let ve vývoji lesa nemůže dát ještě obraz o konečných výsledcích hospodaření a celkové proměně lesních porostů, mají dosud získané údaje již svoji prokazatelnou hodnotu a vypovídací schopnost. Hospodářské a ekonomické údaje jsou potvrzeny ročními audity lesního závodu a stav lesních porostů ověřen pravidelnými pětiletými inventarizacemi.